

Иван Вазов

Обикновена история

Доктор Х. сръбна пак от чая си, погледна вторачено събеседника си и продължи:

– Да, думата ми беше за причината на снощния ми яд. Питаш ме защо бях изпълнен с такова негодувание?... Аз, наистина, бях ожесточен, злобен, нетърпим! Аз даже не ти отговорих на поздравлението... Въобразявам си какво си си помислил...

– Помислих си онова, което беше най-естествено да си помисли човек за един доктор в такова състояние на духа... Някоя несполука при лекуването... Някой твой болен в отчаяно положение, умрял може би в твоите ръце и... от твоите церове...

Докторовият приятел се усмихна леко от неволната бодливост, с която завърши фразата си.

Докторът кимна отрицателно:

– Лъжеш се – каза той, – такива случаи не са способни да доведат в изстъпление един доктор. Смъртта на един болен – това е обикновена работа за него. Умрелият – умрял, то интересува поповете, а нему остават живите. Сърцето на доктора е безчувствено, за чуждите беди то е закоравяло, като на касапите и поповете – малко сурово сравнение... инак той не е доктор.

– Това и да ми го не кажеше, аз го знаех. После „На чужди гроб без сълзи плачат“.

Докторът блъсна масата с ръка и каза живо:

– Пардон, тука именно тая пословица лъже. Снощното ми разстройство имаше за причина чужда беда, чужди гроб. Аз бях неволен зрител на смъртта... на смъртта не на един мой клиент, а на едно чуждо щастие, на една моя илюзия!

Другарят му го погледна в недоумение.

– Не разбирам.

Спокойното и изразително лице на доктора се замрачи и навъси, като при един лош спомен. Той изпи последните изстинали капки из чашата и захвана:

– Връщаш се вчера с трамвая от Княжево. Извън селото, тъкмо там, дето Горнобанският път се съединява с Княжевския, трамваят с пира. Там чакат троица души: една възрастна жена, една млада и мъжът ѝ с дете на ръце. Той изпращаше двете жени. Когато те се качиха при мене, той подаде детето на младата, като го целуна нежно няколко пъти и им пожела три пъти „добър час“... Когато колата тръгнаха, очите му останаха приковани към тях: в лицето му, мургаво, просто и добродушно, светеше толкова радост, щастие, любов! Той беше прислан с мешинена

престилка, с кожена шапка на главата, в простички дрехи. Не знам защо ми направи впечатление този човек... Изведнъж аз познах това лице, което не бях виждал от трийсет години! Познах го как, по какво? Не знам. Инстинкт на сърцето. Той беше Колчо, Колчо, моят неразделим другар и приятел в детинството ми! Ние с него посещавахме първоначалното училище боси и гологлави, с торбички на гърба, с хляб, кромид, сол и понякога бито сирене там. Добродушно, кротко момченце беше тоя Колчо. Ние се сприятелихме, не можехме един без други. Помагахме си в уроците: той ми правеше задавките по изваждането, което за мене беше върхът на човешката премъдрост, а аз му намирах Австралия на картата – както видиш, аз бях гений в географията... С една реч, Кастор и Полукс... Но клетият ми приятел го постигна нещастие: баща му умря и майка му го оттегли от училището и го даде на занаят – кундурадгия. Аз осиротях. Рядко и случайно се виждахме с Колча вече, той се срамееше и дивеше: чувствуваше, че животът туря разстояние между нас... Но пак същата доброта и кротост... След две години аз напуснах селото си и вече не видях Колча, нито узнах нещо за съдбата му, та и споменът му ми изшукна из ума. Но „гора с гора се не среща, а човек с човек се среща“: аз виждах Колча след трийсет години, вече узрял мъж! Знаеш ли колко сладки и драги възпоминания той разбуди в душата ми! Аз бях просто щастлив, не само че го виждах, но и че го виждах благополучен в живота: той беше глава на едно мило семейство – една хубава невеста и едно прелестно момченце. Подир кой знае какви беди и лутания на тоя сирак, честността му, трудолюбието му бяха го изкарали из талазите на сигурен бряг. По мешинената му престилка и по ръцете му, на които шилото и конопените конци бяха оставили знаковете си, аз разбрах, че и днес си работи обушарството, първоначалния си занаят. Мисля, че той сега шие обуца за индустриалното училище там... Женичката му и другата, която после разбрах, че била нейната майка, живеят в София и сега бяха му дошли на гости.

При Павлово трамваят пак спря и прие нови пътници; трима майстори-македонци, охридчани, и едно младо офицерче, подпоручик, с бяла фуражка и с бял кител. Македонците седнаха наред с Колчовото семейство, а офицерчето седна до мене, срещу тях. Трамваят пак тръгна. Приближаваше да зайде слънце. Аз често хвърлях с участие погледи към Колчовото семейство. Старата, майката, петдесетгодишна жена, облечена в кафяв сукнен кожух с ожулени лисичи кожи, суха, дребнолика, с изострена брада и с нос камбурест – на пътоядна птица; тя имаше изражение неприятно: нещо лукаво и ехидно стоеше в нейните очи.

Антипатична жена... Колчовица, напротив, нямаше нищо от майка си: кръглолика, беличка, румена, със сключени вежди, сякаш ихтиманка, и с такъв един добър, сладък поглед! Тя беше много напета в синия си копринен фустан с пълен корсет, из който висеше краят на златен ланец на часовник; на шията ѝ връв жълтици; черната ѝ коса, задният половина само, забрадена с много фина копринена кърпа, наръбена със златни тантели. Аз обичам такива забрадки, те са прелестни на една хубава глава, като на Колчовата булка. Тя бе наметната с хубав широк чер шал, с предните поли на който покриваше детето си, задрямало в обятията ѝ, облечено в красива форма на английско моряче. Аз ти описвам това потънко, за да видиш, че Колчо не е пестил парите, за да премени любимите си същества. Види се и занаятът му се възнаграждава добре, та може да си позволява такива жертви за своето драго щастие.

Слънцето зайде. Духна хладничък ветрец, хвана да изстива въздухът. Колчовица захвана по-често да тегли полите на шала въз детето; тя ставаше угрижена за него, да не би да изстине, и изказваше нетърпение към майка си за бавния вървеж на трамвая. По говора им, както и по носията им, познах, че Колчо се е сватил с коренно софийско семейство от простата класа. Но той не беше се измамил в избора: жена му беше тъй хубавичка, тъй гиздава и с такова добродушие в лицето! Той имаше право да я обожава, той трябваше да бъде честит, и заслужено.

Мислите ми се въртяха все около тоя симпатичен образ на приятеля ми от детинство. Аз го облажавах, и ако да не ми беше тъй близък, щях да му завиждам... Аз съм вече прецъфтял ерген и такъв ще си умра; какво нещо е сладост от семеен живот, от домашно огнище, на мене е непознато. Но тогава сякаш някакво тихо веене от радост лъхна въз мене от близостта на това домашно щастие... Въображението ми виждаше Колча, пълен с енергия и с кураж над упорния си труд, че животът му се озарява от образа на тая невеста и на това момченце, плод на тяхната любов. Как за него работата е сладка и животът пълен, съдържателен! Прост, почти безграмотен, без богатство, Колчо бе съумял, както толкова други от неговата категория прости труженици, да организира щастieto си на този свят, той беше намерил смисълта на живота, додето ние, другите, пропускаме най-добрите си години в честолюбиви ламтения и ненаситни лутания към нещо си, които най-после имат за резултат: нищо. Смесих си думата: „Додето мъдрите се намъдруват, лудите се...“ Само че в тоя случай мъдрите и лудите менят ролите си...

Когато дойдохме при могилата срещу лагера, смръкна се хубаво. В трамвая потъмня съвсем. Само македонците, като дръпваха цигарата си,

озаряваха слабо лицето на Колчовица, безпокойно наведена над детето си, което шалът недостатъчно запазваше от вечерния вятър. Офицеринът през всичкото време стоеше до мене неподвижен и важно, без да отвори уста. Стигнахме най-после станцията на трамвая на Алабинска улица. Аз пръв слязох при фенеря, а по мене и другите. Останаха в колата само двете жени и офицерчето, но след една минута и те слязоха. И тримата тръгнаха по другата страна, по-тъмната, на улицата, някак си крадишката към Витошка улица... Веднага едно подозрение ми дойде: и тая предпазливост, и бавенето в колата ми дадоха да разбера, че опасност виси над семейното щастие па Колча... Пътят ми беше напред, но аз се поспрях при ъгъла на Витошка и Алабинска улица и следях с поглед ония... Те се запътиха по посока на Свети Крал; белият кител вървеше малко отдире – стратегема, – понеже там е многолюдна улицата... Аз ги следях с очи. На едно по-тъмно място двете женски фигури спряха. Белият кител ги приближи, погълчаха си нещо и пак тръгнаха поразделени, както по-преди. Скоро всички завиха зад черквата и се изгубиха от погледа ми.

Не съществуваше вече съмнение! Колчовата жена приемаше любовник тая нощ! Една страшна мъка ми стана, неизказана болка разкъса сърцето ми. Колчовица правеше прелюбодеяние при участието на майка си! Една минута шушукане в трамвая с младия съблазнител стигна, за да опропасти щастие и честта на Колча. Никога не бих повярвал по лицето на тая жена, че е способна за такава подлост. Кой казва, че лицето е отражение на душата? Една коварна и лъжлива маска!... Нека ми дрънкат колкото щат Лафатеровците... Но навярно тая жена не падаше първи път: първото падане би било придружено с колебания, с борба някаква... Значи Колчовата жена беше една мръсна развратница, която беше вплела в примките си тоя честен, добър Колчо. Такава е била и майка ѝ, нейната ръководителка из пътя на калта и позора! Чудовище! А аз мислех, че поне това семейство заразата е пощадила, че мръсните пръски от столичното блато не са засегнали скромния покрив на тоя благороден и честен работник Колчо! И тая жена не я възпира даже любовта към детето! Плюй, брате! Кал и мръсотата неизходна. Ужасно!... Бедният Колчо! Колко го окайвах сега! Аз пак си спомних пълния му с кротка любов поглед, когато казваше: „Хай добър час!“ Той обичаше нежно и не подозираше нищо!... Сега той ми се видя не само за оплакване и злочест, но и нищожен, и смешен. Един излъган мъж винаги е смешен, даже в очите на приятелите си. Аз скърцах зъби, сякаш че откритието, което направих, беше една заплывка въз моето лице, касаеше се до моята

чест и живот. Негодуванието ме задушаваше. Хрумваше ми да полетя с един файтон и да увра в ръката на Колча револвера (аз го носех, аз нося револвер, кога пътувам) и да му кажа: „Брате! Едно чудовище осквернява твоя живот. На, стреляй, убий го! Ако не щеш – убий себе си, ти не можеш да живееш подир това!“

Когато мислех всичко това, един файтон изгърмя насам от Алабинска улица. Под светлината на един фенер аз видях, че караше един човек с кожена шапка на глава. И познах го. Той беше сам Колчо! Провидението или поразията го водеше. Аз се затекох, махнах на водача да спре и без никакви забикалки озовах се пред нещастния си приятел. Той ме позна също веднага. Слезна от файтона зарадван, възхитен, горкият. Но аз му пресичам думите – „Колчо, накъде?“ Той ми обажда, че у тях. „Преди малко, прибави той, бяха нашите при Княжево и забравих да им поръчам едно много нужно нещо да ми изпратят утре рано, с първия трамвай... ами като наидох тоя файтон, че се връща празен, дадох един лев, па дойдох сам... Много ми е мило, Стефанчо, че се видяхме... А вие как ме познахте? Не щете ли? Заповядай при мене да идем у дома, да видите нашите... Имам си булка и момченце, да им се порадваш... Хеле булката! Добра. Гледам я като писано яйце... Слава богу, да се не хвалим. Ела да те почерпи една ракия Савка... много ще ни зарадваш всички ни...“ Пак този добър, кротък, със златно сърце Колчо!...

Но додето той ми говореше горните думи, аз мислех какво ще сваря у тях, и при тая мисъл настръхнах. В един миг животът на тоя човек ще бъде строшен безвъзвратно! Навеки!... Ужасно!... Попитах се: дали пък не бива да го повърна някак, да направя да не може да узнае... Все едно: той е изгубен човек, поне да се отложи ударът на молнията... Да или не? Или да оставя да се изпълни съдбата му?... Страшна нерешителност. Па изведнаж, без да искам, без да зная сам как, седнах във файтона и той тръгна с нас...

Вратата се почука.

– Влезте! – извика докторът, като спря думата си.

Влезна едно момче и подаде доктору картичка.

– Ах! Пардон! – извика той и си грабна шапката. – Един клиент много лошо!...

И изскокна.

Събеседникът му остана сам. Той се навъси с неудоволствие от тая случка, която пресичаше разказа пред самата му развязка... Той стоя още няколко време замислен; искаше да проникне какво следваше нататък, да види края на драмата или трагедията... И всичко, което му

разказа докторът, излязаше сега ясно пред очите му, с голяма изпъкналост и пълнота: и Колчовица със сладкия поглед и копринен фустан, и Колчо с мешиневата престилка, и белият кител в тъмнината на Витошка улица, и всичко...

Най-после плюна с отвращение и каза:

– Обикновена история!

И излезе.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3788>]